

Smient en Kleine zwaan in het Triangelgebied te Waddinxveen

7 december, Jeroen Reimerink
Kenmerk 201134490

1 Inleiding

De gemeente Waddinxveen is voornemens om woningbouw te realiseren in het gebied Triangel aan de zuidkant van Waddinxveen. Om de ecologische gevolgen van dit project in kaart te brengen, heeft Altenburg & Wymenga in 2004 een ecologische beoordeling uitgevoerd. Destijds zijn in de Triangel Smienten waargenomen. Op een afstand van ongeveer 8 kilometer ligt het Natura 2000-gebied 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein' (figuur 3.1). Dit Natura 2000-gebied is onder meer aangewezen voor de Smient. In het kader van het MER Triangel zijn vragen gerezen over een mogelijke relatie tussen Smienten in de Triangel en het Natura 2000-gebied. In 2008 heeft Altenburg & Wymenga naar aanleiding hiervan een notitie opgesteld, waarin ingegaan is op de mogelijke relatie tussen Smienten in de Triangel en het Natura 2000-gebied 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein' [de Vries, 2008]. In deze notitie werd geconcludeerd dat de bijdrage van de Triangel aan het totale beschikbare foerageergebied van Smienten uit het Natura 2000-gebied 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein' slechts 0,4% is [de Vries, 2008]. Door de Vries wordt geen significant effect verwacht van de beoogde ontwikkelingen in de Triangel op Smienten in het Natura 2000-gebied. Deze 0,4% is vastgesteld op basis van een ruwe schatting, waarbij geen kwantitatieve analyse is uitgevoerd met behulp van een GIS-model. De Vries raadt een kwantitatieve analyse met behulp van een GIS model aan, waarbij ook bestaande verstoring door bijvoorbeeld wegen en cumulatieve effecten door andere ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving worden meegenomen. Ook in het toetsingsadvies van de commissie voor de milieueffectrapportage voor het bestemmingsplan Triangel is geadviseerd om, voordat een besluit wordt genomen over Triangel, de gevolgen voor de Smient nader te onderzoeken.

Om de gevolgen van de woningbouw in de Triangel nader te kwantificeren, is met behulp van een GIS-model gekeken naar de bijdrage van de Triangel aan het beschikbare foerageergebied van Smienten uit het Natura 2000-gebied 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein' en zijn cumulatieve effecten bepaald aan de hand van de 'Nieuwe Kaart van Nederland'.

2 Gebiedsbeschrijving

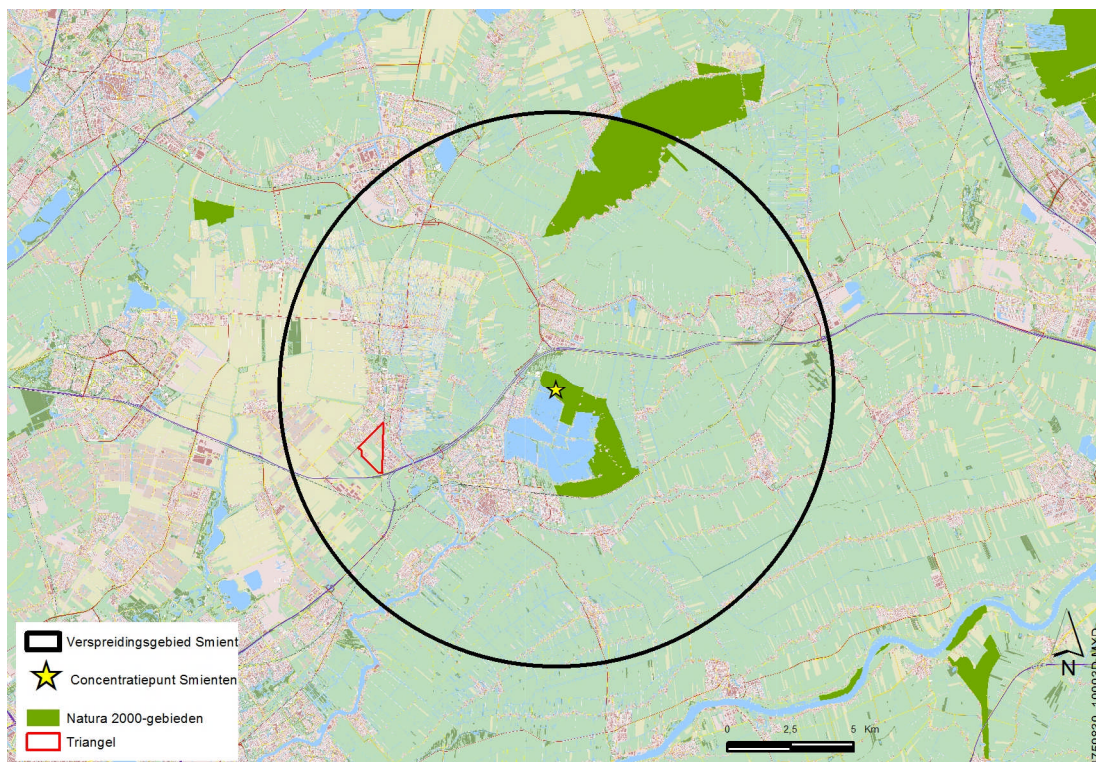
De Triangel ligt in het zuiden van Waddinxveen en wordt in het westen begrensd door de Beijerincklaan, in het zuiden door de Zuidelijke Rondweg en in het oosten door de spoorlijn Gouda – Alphen aan de Rijn. In de huidige situatie bestaat de Triangel uit een combinatie van grasland, glastuinbouw en akkerland.

3 Uitgangspunten analyse

Smienten zijn typische graslandvogels die op grasland foerageren. In deze studie is daarom grasland als foerageergebied geselecteerd. In het verleden is het nodige onderzoek uitgevoerd naar de afstand die smienten afleggen tussen slaapplekken en foerageergebieden. In een recente studie is een maximale afstand van 11 kilometer beschreven [Boudewijn *et al.*, 2009]. In de analyse is

uitgegaan van een verspreidingsgebied van smienten met een actieradius van 11 kilometer rond de rustplaatsen in het Natura 2000-gebied 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein' (figuur 3.1). Vogels zijn gevoelig voor verstoringen. Dit betekent dat foerageergebied op korte afstand van verstoringbronnen niet zonder meer geschikt is voor vogels. Om deze reden is in de analyse een zone rondom wegen, bebouwing, spoorlijnen, hoogspanningslijnen en windturbines genomen waarbinnen grasland niet geschikt is als foerageergebied. Voslamber & Liefenting [2011] gebruiken bij een rekenmethodiek voor grasetende watervogels in de Rijntakken verstoringafstanden van 50 meter rondom wegen en bebouwing, 150 meter rondom spoorlijnen, 100 meter rondom hoogspanningslijnen en 450 meter rondom windturbines. Deze verstoringafstanden zijn ook gebruikt in deze GIS-analyse.

Binnen het onderzoeksgebied zijn de komende jaren de nodige andere ruimtelijke ontwikkelingen gepland. Een deel van deze ontwikkelingen zijn binnen bestaande graslandpercelen gepland. Dit betekent dat er in ieder geval al minder grasland beschikbaar is als foerageergebied voor smienten in de nabije toekomst. In de Nieuwe Kaart van Nederland zijn de ontwikkelingen geselecteerd die mogelijk een afname van grasland betekenen in de komende jaren. De bestemmingen bedrijventerrein, gemengd stedelijk, glastuinbouw, kantoor, sport, verblijfsrecreatie, verkeer, voorzieningen, water en wonen zijn hiervoor geselecteerd. Van een aantal geplande ontwikkelingen wordt niet verwacht dat deze leiden tot een afname van foerageergebied van Smient. De ontwikkelingen met bestemming gemengd landelijk, groen, natuur, waterberging en de ontwikkelingen die als zoekgebied/zoeklijn zijn opgenomen, zijn daarom buiten beschouwing gelaten. Voor de bestemming recreatie is per ontwikkeling kritisch gekeken naar de exacte invulling van het plan.

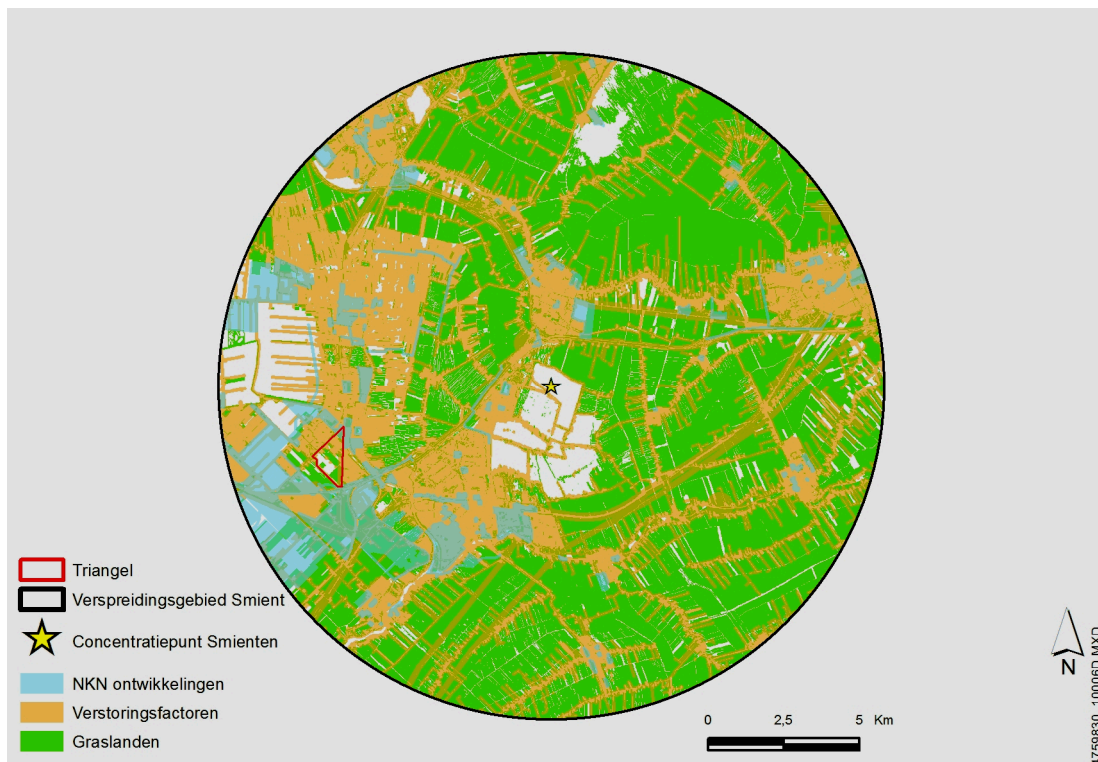
Figuur 3.1 Ligging Triangel en Natura 2000-gebied 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein'

4 Resultaten

4.1 Smienten

Binnen de actieradius van smienten die voorkomen in het Natura 2000-gebied 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein' is in totaal 22.914 hectare grasland aanwezig. Door versturende factoren zoals wegen, spoorlijnen, bebouwing, windturbines en hoogspanningskabels is dit areaal niet in zijn geheel geschikt als foerageergebied voor Smient. Na correctie voor deze factoren blijft er 15.589 hectare geschikt grasland over. De geselecteerde ruimtelijke ontwikkelingen in de nabije toekomst leiden tot een afname van 506 hectare foerageergebied. Dit is 3,25% van het totale geschikte grasland. Binnen de Triangel is een oppervlakte geschikt grasland aanwezig van 22 hectare. Dit is 0,14% van het totaal beschikbare foerageergebied van smienten uit 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein'.

De ontwikkelingen binnen de Triangel leveren daarmee een bijdrage van 4,35% aan het totale verlies aan geschikt foerageergebied van smienten uit het Natura 2000-gebied 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein'.

Figuur 4.1 Graslanden geschikt als foerageergebied voor Smient in de omgeving van de Triangel

4.2 Kleine zwaan en eenden

Het Natura 2000-gebied is behalve voor Smient ook aangewezen voor Krakeend, Slobeend en Kleine zwaan [Ministerie van EL&I, 2010]. De Krakeend en Slobeend hebben een beperkte actieradius, waardoor het Triangelgebied voor deze soorten buiten bereik is [Guilleman et al., 2008; van der Hut et al., 2007]. Kleine zwaan foerageert deels op graslanden [Ministerie van EL&I, 2008]. Slaapplaatsen van Kleine zwaan kunnen tot 12 kilometer van foerageergebieden aflaggen [van Gils et al., 2007]. Om die reden is het theoretisch mogelijk dat Kleine zwaan ook gebruik maakt van de graslanden binnen

de Triangel als foerageergebied. In tabel 4.1 is de afname van foerageergebied in procenten voor beide soorten smient en kleine zwaan weergegeven.

Tabel 4.1 afname van foerageergebied in procenten

	Smient		Kleine zwaan	
Totaal foerageergebied	15.589 (ha)	100%	18.589 (ha)	100%
Afname NKN	506 (ha)	3,25%	612 (ha)	3,29%
Afname Triangel	22 (ha)	0,14%	22 (ha)	0,12%
Bijdrage Triangel		4,35%		3,59%

4.3 Analyse

De instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura2000-gebied zijn gebaseerd op recente tellingen [Ministerie van EL&I, 2010]. Voor zowel de Smient als de Kleine zwaan is daarom geen sprake van hogere aantallen dan de instandhoudingsdoelstelling, waardoor ook kleine effecten van enkele procenten relevant worden. Voor de Smient geldt dat de landelijke trend fluctuerend, maar positief is over de afgelopen tientallen jaren [SOVON & CBS 2005, vogelbescherming]. De gemiddelde aantallen in Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein komen overeen met de doelstellingen, circa 7500 [de Vries, 2008]. Voor de Kleine zwaan is de trend minder positief en is recent sprake van een afname [SOVON & CBS 2005, vogelbescherming]. De aantallen in het Natura 2000-gebied Broekvelden, Vettenbroek en polder Stein zijn de laatste jaren onder de instandhoudingsdoelstelling van 40 dieren gezakt. Uit oudere verspreidingsgegevens [Voslamber et al., 2004] blijkt dat het Triangelgebied goed is voor 100-1000 'vogeldagen/ ha' ('Vogeldagen' zijn een maat voor de aanwezigheid van een bepaalde soort in een gebied). De gebieden met de meeste vogeldagen van de Smient bevinden zich buiten het plangebied, meer ten zuiden van de Reeuwijkse plassen. Het Triangelgebied ligt voor de Smient aan de rand van geschikte foerageergebieden rond. Veel andere geschikte foerageergebieden liggen dus dichterbij. Voor de Kleine zwaan geldt dat het Triangelgebied in 2004 niet behoorde tot het overwinteringsgebied, wat zich meer ten zuidoosten van het Natura2000-gebied bevindt [Voslamber et al., 2004]. Uit recentere watervogelteldata van het netwerk ecologische monitoring [SOVON&CBS, 2006] blijkt dit zelfde patroon voor de Kleine zwaan.

5 Conclusie

Geconcludeerd wordt dat de beoogde woningbouw in de Triangel zorgt voor een kleine afname in het foerageergebied voor de Kleine zwaan en Smient, circa 0.1%. Dit is nog minder dan de schatting van de Vries uit 2008. De conclusie uit dat rapport houdt daarom stand, nog steeds kan worden verwacht dat de ontwikkelingen in de Triangel *alleen*, geen significant effect veroorzaken door afname van foerageergebied van smienten uit Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein. Voor de Kleine zwaan geldt dit ook, de afname van foerageergebied is voor beide soorten nagenoeg gelijk.

Met *andere* ruimtelijke ontwikkelingen draagt de afname veroorzaakt door de Triangel wel bij aan een groter cumulatief effect. In totaal verdwijnt door gelijksoortige ruimtelijke ontwikkelingen minimaal 3% geschikt foerageergebied. Op basis van de nu beschikbare informatie over het gebiedsgebruik van de Smient en Kleine zwaan, levert het bebouwen van het Triangelgebied waarschijnlijk geen belangrijke bijdrage aan het cumulatieve effect. Dit komt vooral doordat andere geschikte en veel gebruikte

foerageergebieden dichterbij liggen (vanaf het Natura2000 gebied), de relatief gunstige trend van de Smient en voor Kleine zwaan ook door het beperkte gebruik van het Triangelgebied in het verleden.

6 Bronnen

[Boudewijn, T.J., G.J.D.M. Müskens, D. Beuker, R. van Kats, M.J.M. Poot & B.S. Ebbinge, 2009]
Evaluatie opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten. Deelrapport 2.
Verspreidingspatronen van foeragerende smienten. Wageningen, Alterra, Culemborg, Bureau
Waardenburg. Alterra-rapport 1841.

[Guillemain M., Mondain-Monval, J.-Y., Weissenbacher, E., Brochet, A.-L. & Olivier, A. 2008] Hunting
bag and distance from nearest day-roost in Camargue ducks. Wildlife Biology 14: 379-385.

[Van der Hut, R.G.M., Kersten, M., Hoekema, F. & Brenninkmeijer, A. 2007]
Kustvogels in het Wadden- en Deltagebied. Verspreidingskaarten van kustvogels voor het
calamiteitensysteem CALAMARIS. A&W-rapport 907. Bureau Altenburg & Wymenga, Veenwouden.

[Ministerie van EL&I, 2008]
Profielen vogels, versie 1 september, 2008.

[Ministerie van EL&I, 2010]
Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein
De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Programmadirectie Natura
2000 PDN/2010-104

[SOVON & CBS 2005]
Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09.
SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen

[SOVON en CBS, 2006]
Watervogelmeetnet <http://www.sovon.nl/soorten.asp?euring=1530> geraadpleegd op 24-11-2011

[Voslamber, B., E. van Winden & K. Koffijberg, 2004]
Atlas van Ganzen, zwanen en smienten in Nederland. SOVON onderzoeksrapport 2004/08. SOVON
Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

[Voslamber, B. & Liefing, M. 2011]
Standaard Rekenmethodiek grasetende watervogels in de Rijntakken. SOVON-onderzoeksrapport
2011/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

[Vries, E.W. de, 2008]
Smienten in de Triangel te Waddinxveen A&W-notitie KA2008-33v1. Altenburg & Wymenga
ecologisch onderzoek, Veenwouden.

[Van Gils, J.A. & Tijssen, W. 2007]

Short-term foraging costs and long-term fueling rates in central-place foraging swans revealed by giving-up exploitation times. American Naturalist 169: 609-620.

www.vogelbescherming.nl geraadpleegd op 4-11-2011